

Oslo, 30. juni 2026

Nærings- og fiskeridepartementet

Innspill til handlingsplan for reiseliv

Norsk Friluftsliv viser til regjeringens arbeid med ny handlingsplan for reiseliv, og takker for muligheten til å gi innspill. Vi representerer 19 frivillige friluftslivsorganisasjoner med om lag én million medlemskap og rundt 5000 lokale lag og foreninger over hele landet. Våre organisasjoner bidrar hver dag til naturvennlig ferdsel, stier, hytter, kystled, opplæring, sikkerhet, beredskap og lavterskel friluftsliv.

Norsk natur er et av de viktigste grunnlagene for norsk reiseliv. Samtidig er naturen et fellesgode med tydelige tålegrenser. Skal reiselivet vokse på en bærekraftig måte, må veksten skje innenfor naturens tåleevne, med lokalsamfunnenes legitimitet og med frivilligheten som en reell samarbeidspart.

Norsk Friluftsliv har i stor grad samlet sine innspill rundt departementets 3 spørsmål, men har i tillegg samlet innspill under et eget kapittel 4, som det ikke var naturlig å plassere under spørsmålene.

1. Hvordan bidra til godt samspill mellom et reiseliv i vekst og gode lokalsamfunn?

Et godt samspill mellom reiseliv og lokalsamfunn forutsetter at reiselivsutviklingen gir merverdi lokalt, samtidig som den ikke svekker naturgrunnlaget, friluftslivsmulighetene eller livskvaliteten for lokalbefolkningen.

Mange steder opplever lokalsamfunn økt press fra turisme, hyttebruk og dagsbesøkende. Det gir belastning på stier, parkering, toaletter, avfallshåndtering, beredskap, natur, lokal infrastruktur og frivillighet. I enkelte områder kan reiselivet også fortrenge lokalbefolkningens tradisjonelle friluftsliv og redusere opplevelsen av nærnatur og stillhet.

Frivillige friluftslivsorganisasjoner er viktige aktører i dette samspillet. Organisasjoner som Den Norske Turistforening, speiderorganisasjonene, Forbundet Kysten, Røde Kors, Norges jeger- og fiskerforbund, Skiforeningen, og lokale lag og foreninger bidrar med infrastruktur og kompetanse som både lokalbefolkning og tilreisende nyter godt av. Dette omfatter blant annet stier, hytter, kystled, merking, skilting, turinformasjon, opplæring, sikkerhetstiltak og beredskap.

Norsk Friluftsliv mener derfor at handlingsplanen må sikre at frivillige friluftslivsorganisasjoner trekkes inn som en fast del av lokal reisemålsledelse og besøksforvaltning. Frivilligheten må ikke bare bli en aktør som forventes å håndtere konsekvensene av økt besøk, men en reell part i planlegging, prioritering og gjennomføring.

For å bidra til godt samspill mellom reiseliv i vekst og gode lokalsamfunn foreslår Norsk Friluftsliv at handlingsplanen inneholder tiltak om å:

- organisasjonene må anerkjennes for sin sentrale rolle i å tilrettelegge for opplevelser i naturen for allmennheten.
- sikre frivillige friluftslivsorganisasjoner plass i lokal reisemålsledelse, besøksforvaltning og relevante samarbeidsarenaer
- stille krav om bred lokal medvirkning når besøksbidrag og andre fellesgodemidler skal prioriteres og fordeles
- sikre at friluftslivets organisasjoner kan motta midler når de bidrar til fellesgoder som stier, hytter, kystled, skilting, informasjon, sikkerhet og naturveiledning
- utvikle og/eller styrke ordninger som bidrar til økt kapasitet i lokalsamfunnet til å håndtere flere besøk, blant annet gjennom midler til vedlikehold, restaurering, toaletter, avfallshåndtering og ferdselsstyring
- sikre at reiselivsutvikling ikke fortrenger lokalbefolkningens tilgang til naturen eller svekker allemannsretten
- styrke samarbeidet mellom kommuner, reiselivsnæring, frivillighet, grunneiere, verneområdeforvaltning og lokalbefolkning

Besøksbidrag inkludert cruiseavgift må brukes til tiltak som faktisk avlaster lokalsamfunn og natur. Midlene kan ikke avgrenses til næringsrettede tiltak, men må gå til fellesgoder som stier, klopper, toaletter, avfallshåndtering, informasjon, naturveiledning, ferdselsstyring, skilting, restaurering av slitasjeskader og tiltak som reduserer konflikt mellom besøkende, fastboende, friluftsliv, landbruk, reindrift og naturmangfold.

Som regjeringen har stadfestet i arbeidet med forskriften om besøksbidrag er det viktig at dugnadsbaserte og ideelle overnattingstilbud skjermes fra overnattingsavgift. Overnattingstilbud som drives av frivillige organisasjoner, for eksempel speiderhytter, DNT-hytter, kystledhytter, fyr ol., har ofte som formål å fremme friluftsliv, opplæring, kystkultur, beredskap og allmenn tilgang til natur. Slike tilbud drives ofte med stor grad av dugnad, lav administrativ kapasitet og små økonomiske marginer. Eventuelle overskudd går tilbake til drift, vedlikehold, sikkerhet og tilrettelegging.

2. Hvordan kan vi sammen sikre en ansvarlig og balansert vekst?

Norsk Friluftsliv mener at ansvarlig og balansert vekst må innebære at naturens tålegrenser legges til grunn for reiselivsutviklingen. Norsk natur kan ikke behandles som en ubegrenset ressurs for videre vekst. Vekst må styres dit natur, lokalsamfunn og infrastruktur tåler det, og begrenses der belastningen allerede er for høy.

Rapporten *Scenarier for utvikling og konsekvenser av økende bruk av natur i reiseliv*, utarbeidet for Miljødirektoratet og lansert i juni 2026, viser at økt bruk av natur i reiselivet kan gi negative konsekvenser i alle utviklingsbaner dersom bruken ikke styres godt. Rapporten peker på at arealbeslag og nedbygging av natur som følge av tilrettelegging for reiseliv utgjør den mest betydelige negative påvirkningen på naturmiljøet, fordi slike inngrep gir direkte tap og fragmentering av naturtyper, ofte med irreversible effekter.

Rapporten understreker også at reiselivets belastning må ses i sammenheng med annen arealbruk og andre påvirkninger, inkludert klimaendringer, infrastrukturbygging, bolig- og næringsutvikling og kraftutbygging. Samlet kan slike påvirkninger gi kumulative belastninger som over tid kan føre til vesentlig større negative effekter enn enkeltpåvirkninger vurdert isolert.

Et viktig poeng er at sårbarhet ikke er en fast egenskap ved et område, men oppstår i samspillet mellom naturgrunnet og menneskelig aktivitet. Selv begrenset ferdsel kan få store konsekvenser i sårbar natur, særlig i fjell, myr og andre økosystemer med langsom gjenvekst.

Ansvarlig og balansert vekst krever derfor sterkere styring av hvor, hvordan og når naturen brukes. Mer tilrettelegging er ikke alltid et bærekraftig svar. I noen områder vil det riktige være å kanalisere ferdsel, spre besøk i tid og rom, restaurere slitte områder eller unngå videre markedsføring og utbygging. I andre områder kan bedre tilrettelegging bidra til å samle ferdselen og redusere slitasje.

Norsk Friluftsliv foreslår at handlingsplanen inneholder tiltak om å:

- innføre krav om vurdering av naturens tåleevne og samlet belastning ved utvikling av naturbaserte reisemål
- unngå nye arealinngrep i sårbare og verdifulle naturområder
- prioritere vedlikehold, restaurering, ferdselsstyring og kanalisering framfor ny utbygging i sårbare områder
- utvikle nasjonale indikatorer for bærekraftig naturbasert reiseliv, der naturbelastning, slitasje, arealbruk, og lokal aksept inngår.
- sikre at markedsføring av Norge som reisemål ikke bidrar til økt press på områder som allerede er overbelastet.
- Kanalisere besøk til godt tilrettelagte steder, som tåler høyt antall besøkende ved å styrke tilskuddsordningen for nasjonale turiststier, fremfor å etablere nye steder i mer urørt natur
- gjennomføre sårbarhetsanalyser i områder med høyt eller raskt økende besøkspress
- styrke kommunenes verktøy og kapasitet til å styre ferdsel og arealbruk

- sikre bedre samordning mellom reiselivspolitik, naturpolitikk og kommunal arealplanlegging
- kreve at alle reiselivets aktører opptrer ansvarlig

Norsk Friluftsliv mener også at handlingsplanen må skille tydelig mellom allmennhetens friluftsliv og kommersiell utnyttelse av naturen. Allemannsretten skal ligge fast, og tiltak for å håndtere reiselivspress må ikke føre til betaling for allmenn ferdsel eller svekket tilgang til naturen. Samtidig må kommersielle aktører som bruker naturen som grunnlag for verdiskaping, bidra til fellesgoder, naturhensyn og lokalbefolkningen.

3. Hvordan legge til rette for økt lønnsomhet og helårige arbeidsplasser i reiselivet?

Dette spørsmålet retter seg først og fremst mot reiselivsnæringen. Norsk Friluftsliv vil likevel understreke at lønnsomhet og helårsarbeidsplasser ikke kan vurderes uavhengig av naturgrunnlaget. For naturbasert reiseliv er intakt natur, levende lokalsamfunn, allemannsretten og gode friluftslivsmuligheter selve grunnlaget for langsiktig verdiskaping.

En handlingsplan for reiseliv bør derfor legge til rette for lønnsomhet gjennom kvalitet, ansvarlighet, lokal forankring og lavere naturbelastning – ikke gjennom ukritisk volumvekst. Det bør stimuleres til reiselivsprodukter som bygger kunnskap, respekt for naturen, lokal verdiskaping og helårig bruk der naturen tåler det.

Friluftslivsorganisasjonene kan bidra med kompetanse om naturvennlig ferdsel, sikkerhet, lavterskel aktivitet og naturveiledning. Dette kan styrke kvaliteten i norsk naturbasert reiseliv, men det forutsetter samarbeid og finansiering som anerkjenner frivillighetens bidrag.

4. Andre viktige hensyn i handlingsplanen

Allemannsretten må ligge fast

Allemannsretten er en bærebjelke i norsk friluftsliv og en viktig del av Norges attraktivitet som reisemål. Handlingsplanen må sikre at allemannsretten ikke svekkes gjennom avgifter, privatisering eller kommersialisering av ferdselsområder.

Frivilligheten må ikke bli salderingspost for økt turisme

Økt turisme gir økt belastning på stier, hytter, kystled, redningstjeneste, parkering, informasjon og lokal tilrettelegging. Mye av denne innsatsen bæres allerede av frivillige organisasjoner. Handlingsplanen må derfor ikke bygge på en forventning om at frivilligheten skal håndtere

konsekvensene av økt turisme uten nødvendige ressurser. Frivillighetens motivasjon er primært å tilrettelegge for lokalsamfunnet ikke en strøm av internasjonale turister.

Behov for bedre kunnskap og indikatorer

Handlingsplanen bør legge opp til bedre kartlegging av ferdsel, slitasje, arealpress, sårbare naturtyper, dyre- og fugleliv, lokal aksept og frivillighetens kapasitet. Det bør utvikles indikatorer for bærekraftig naturbasert reiseliv som måler mer enn gjestedøgn, eksportinntekter og verdiskaping.

Behov for bedre samordning

Naturbasert reiseliv berører bla. næring, klima og miljø, kommunal planlegging, samferdsel, kultur og frivillighet, og beredskap. Handlingsplanen må som et minimum forankres på tvers av departementer og forvaltningsnivåer. Det er i dag behov for bedre samordning mellom nasjonal reiselivspolitik, naturpolitikk, samferdselspolitikk og kommunal arealplanlegging som sikrer samhandling og koordinering mellom berørte departement og alle aktører i reiselivet. Innovasjon Norge hadde kompetanse innen naturbasert reiseliv inntil de omorganiserte. Når reiselivet skal bli Norges femte største eksportnæring, må noen i Innovasjon Norge/ Visit Norway ha grunnleggende fagkunnskap om naturbasert reiseliv, alternativt må samhandlingen mellom Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet og deres faginstanser systematiseres på en langt bedre måte enn i dag. Nasjonal og internasjonal markedsføring av Norge som reisemål må i større grad løfte frem reisemål, sesonger og opplevelser som tåler flere besøkende.

Avslutning

Norsk Friluftsliv mener handlingsplanen for reiseliv må bygge på at naturen er reiselivets viktigste fellesgode, men også en ressurs med tydelige tålegrenser. Godt samspill mellom reiseliv og lokalsamfunn krever lokal medvirkning, helhetlig besøksforvaltning og en tydelig rolle for frivillige friluftslivsorganisasjoner.

Ansvarlig og balansert vekst krever at naturens tåleevne og samlet belastning vurderes og tas hensyn til, før det legges til rette for økt bruk. Reiselivet må utvikles gjennom bedre forvaltning, høyere kvalitet, sterkere lokal forankring og lavere naturbelastning – ikke gjennom ukritisk volumvekst.

Frivillige friluftslivsorganisasjoner må anerkjennes som sentrale samarbeidspartnere i arbeidet med bærekraftig reiseliv. Virkemidler som besøksbidrag og overnattingsavgift må utformes slik at de styrker, ikke svekker, frivillighetens bidrag til fellesgoder, naturvennlig ferdsel og bærekraftig bruk av norsk natur.

Norsk Friluftsliv støtter innspillet fra Den Norske Turistforening.

Viser ellers til våre innspill til:

- NOU 2023:10, leve og oppleve
- Høring besøksbidrag, lov om besøksbidrag
- Overnattingsavgift til kommunene
- Høring cruiseavgift

Med vennlig hilsen

Norsk Friluftsliv

Siri Meland

Fungerende generalsekretær

Kopi: Klima- og miljødepartementet